

ԿԵՆԴԱՆԻ ԿՄԱԽՔ.

Պովային նաւագնացութեամբ պարապող մարդիկ ենթարկուած են շատ մի վեպասանական արկածներու, ամենադառն և կարգէ դուրս փորձանքներու:

Նոր Ռոպինզոն Քրիւզոէի մը պատմութիւնը զրելու վերայ էինք, կասէ Պաղղեաւոց «Աշխարհադիտակ» լրագիրը, երբ Անգղիոյ լրագիրները անկէ ոչինչ նուազ զարմանալի և հետաքրքրական բան մի տպեցին, որ է հետեւեալը:

Անցեալ 1875 տարւոյ Հոկտեմբերի 6ին երկկայմ՝ նաւ մի Անգաւրոս (Յուշկասպարիկ) անունով, Նիկարակուսայէն Նիւ-Նօրք կերթար: Նոյն ամսոյ 20ին Հիւսիսային հողմոյ 18⁰ 20 լայնութեան և 85⁰ 22 երկայնութեան աստիճանին տակ՝ պահանորդ նաւաւարը հեռուն նաւակ մինըմարեց, որոյ մէջ ծրար մի կար, բայց անկարելի էր նորա ինչպիսի բան լինելը որոշել: Նաւապետին հրամանաւը նաւակին մօտենալով՝ խմացուեցաւ, որ այդ տէւ ծրարը շնչաւոր արարած մի էր, որ անօգուտ ջանքեր կընէր ոտքի վերայ կանգնելու: Անկարելի էր ենթադրել թէ այս արարածը մարդ է կամ մարդ եղած է, վասն զի դա կմախք մի էր, որոյ զուլոր ահագին մեծութեան հասած էր. դէմքի մները այնչափ ուռած էին, որ ոչ աչքերը և ոչ քիթը կերեւին, ազդրները հազիւ թէ երկխայի մը դաստակին չափ էին, իսկ մարմնոյ մնացեալ մասերը հաւասարաչափ նիհարութիւն ունէին: Այսու ամենայնիւ կենդանութեան կայմ մի մնացած էր այս մաշուած արարածին վերայ, թէպէտեւ բաւ մի արտասանելու կարողութենէն զուրկ էր բոլորովին:

Ամախքին մէջքը չուան մի կաղկով բարձրացուցին Անգաւրոսին վերայ, ուր եռանդնալից խնամարկութիւններ եղան զայն կեանքի բերելու: Աչ որ չէր յուսարժէ հնարք կլնի վերակենդանութիւն չընորհել մարդոյ մի, որոյ երէք քառորդէն աւելին մեռած էր. այնու ամենայնիւ չէին դադրեր զրգալով շուտ շուտ թանձր կաթ բերանը լեցընել, ինչպիսի նաեւ ուրիշ թեթեւ և անդարար կերակուրներ: Այս ասակ խնամածութիւնը ամենայն ակնկալութենէ վեր յաջողութեամբ պսակուեցաւ, վասն զի կմախքին չափազանց նիհարութիւնը հեղհեղեղ անհետանալով՝ մներուն ուռոյցները իջան, քիթն ու աչքերը երեւցան, և վերջապէս անձանօթը աստիճանաբար իւր մարդկային տատկերը դրտաւ: Չորս հինգ օրէն ալ յայտնի ջանքեր ըրաւ խօսելու անցաջող կերպով. վասն զի դեռ եւս շատ տկար էր և հնչունները բերանին մէջ կըցրուէին:

Յանկարծ մէկ զեղեցիկ օր ալ ի մեծ զարմանաւ և յուրախութիւն ամենեցուն հիւանդը նստաւ իւր տեղւոյն վերայ և խղզուկ՝ բայց որոշ ձայնով ծխաքարչ ու ծխախոտ խնդրեց: Այս առաջին անգամ արտաբերուած խօսքերը ընդհանուր ծիծաղով ընդունուեցան, վասն զի այլ ևս տարախոյս չէր մնար, որ այսպիսի ցանկութիւնը նշան էր վտանգի անցնելուն: Այս օրէն սկսեալ՝ նորա բժշկութիւնը ամենաարագ յառաջադիմութիւն ըրաւ և շուտով կմախքը կերպարանափոխուեցաւ ու ժեղ 2½ տարեկան կտրճի: Այն ատեն կարողացաւ ընել իւր պատմութիւնը, որ է հետեւեալը:

Նորա անունն է Անտոն Մաքսիմոս: Օհնական տեղը Ապանիա և արուեստով նաւաստի: Վերջին անգամ գտնուած է նա Անգղիական Թորոնթոյ նաւին վերայ իրիւ անոր նաւաստիներէն մէկը: Հոկտեմբերի 3-ին առաւօտեան դէմ փոթորիկ մի փրթած էր և նաւապետը լաւ համարած էր հրամայել ծովը մտնելու՝ ցամաքի մօտերը մնալը փտանդաւոր դատելով: Սակայն փոթորիկը սաստկանալով՝ նաւին բոլոր կայմերը հետզհետէ ջարդուած էին և զիշերուան մէջտեղերը՝ ծովածփանքը սկըսած էր Թորոնթոյ նաւը խորտակել: Նաւապետը բոլոր ճանապարհորդները, որ տասն և չորս հոգի էին, երկայն նաւակ մի նստեցուցած էր դուրս հանելու, յորոց տասը Անդրեացի էին, երկուքը Խալացի, մէկը Ափրիկեցի և մէկը Ապանիացի, որ էր մեր Անտոն Մաքսիմոսը:

Նաւէն դուրս փախչելը այնչափ շտապաւ եղած էր՝ որ կարողացած չէին առնուլ իւրեանց հետ ոչ ջուր և ոչ ուրիշ մէկ պաշար: Հագիւ թէ այդ 14 հոգին ղետեղուած էին նաւակին մէջ, երբ նաւակը սոսկալիթխար ալեաց խաղալիկ դառնալով՝ Մաքսիմոսը քանի մի վայրկենի մէջ իւր տասն և երեք ընկերաց մէկմէկու ետէ՛ ծովասող լինելը տեսած էր: Ինքքն ալ ջրոյն մէջ նետուած էր ալեաց բռնութենէն, բայց յաջողած էր նաւակին մէկ ծայրը պինդ փակչիւ ձեռքերովը, և շատ ծիգ թափելէն յետոյ մտնել նաւակին մէջ: Առաւօտեան դէմ խաղաղութիւնը փոթորիկը փոխանակելով՝ Մաքսիմոսը միւս մինակ տեսած էր ինքզինքը լայնատարած Ովկիանոսի վերայ առանց ջրոյ և կերակրոյ: Առանց վհատելու շուտով

ձեռք զարկած էր ըստ կարի բարեօքել իւր այս գրութիւնը: Հին դանակով մի կորոզացած էր կտաւի բանի մի կտորները՝ նախ տակ ձգելով՝ դոյլէ կերպարանք տալ ևւ անով ջուրը պարպել նաւակի մօէն: Բայց յայնմանէ նաւակին առադասները իրեն ծածկոց շինած էր, որուն ամենեւեւի պէտք ունէր. փսնս զե հաղուստիոնդ միայն թեթեւ վարտիք և ասուէ շապի մի ունէր, իսկ եղանակը անձրեւային էր: Այս հանդամանքը անշուշտ զինքը փրկա էր. փսնս զե առանց անոր անշուշտ ծաւաէ կմեռնէր: Նա կարողացած էր փայտիկտոր մի դտնել, որուն երեքժանիք ձեւ տալով, այն վայրկենէն սկսեալ, իւր ջուրը՝ եկեքի անձրեւը, իսկ կերակուրը՝ ձկները եղա էին, զորս իւր շինած երեքժանիովը կամ ճանկովը կորսար. նոյնպէս նաւակին վերայ իրիկուան դէմ հանդէղ փոքր թռչուններ: Անձրեւը զաղրած ժամերէն Մաքսիմոսը օգուտ քաղած էր՝ լաւ վատ չորցնելով արեւուն ղիմաց իւր թռչուններն ու ձները: Սորա երբ կոպառէին, նորա կերածնէր ծովի խոտերը:

Յայտնի բան է, որ այս տեսակ պրոուտը զինքը պիտի չղիրացընէր. այս դրութեան մէջ ապրած էր նա քսան հինգ օր մինչև Անդաւրոսին հանդիպելը:

Այս նաւը այժմ խարխիս ձգածէ Պրօկլինի քով, որոյ վերայ տեսնել կրելի է Անտոն Մաքսիմոսը ողջ առողջ:

Նա թէպէտ սաստիկ առողջակալմ եղած է, բայց դէմքին նայողը չկրնատ տարակուսիլ՝ որ այսպիսի դժուար անցքեր զլսէն անցած են:

Անդաւրոսի նաւապետին մեծ երախտագիտութիւն կցուցընէ՝ որ զինքը յայտնի

մա՛ռանէ ազատեց • ուստի և քովէն բնաւ
չհեանար :

Ենդաւրոսը բերած է նաեւ այն նաւակը,
յորւմ Սպանիացին ազատուած էր: Այ-
ժը ևս կկարգացուի նորա մէկ կողմը Բա-
րձիւն աշուան փոքրիկ մնացորդը:

ԼԷԱՅ ԴԱՂԹԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՅՈՎԿԻԱՆԻԱ •

Վալթեան լրագրին մէջ հրատարակուած
է Ա. Աորսա անունով Լեհացւոյ մի յայ-

տարարութիւնը, որով նա իւր բոլոր կայ-
քը կնուիրէ Ավիւիանիոյ կղզիներէն մէկուն
մէջ իւր ազգայիններէն պանդխտող ան-
ձանց համար զաղթականութիւն մի հաս-
տատելու համար:

Այս ղիտաւորութիւնը ունեցած է նա
այն առթիւ՝ որ Լեհաց ազգը, նորա կար-
ճիքով՝ հետզհետէ ցրուելու և նուազելու
վերայ լինելով, այն կղզւոյն վերայ ապաս-
տան մի ունենայ:

Թարգմ. ՀԱՅԿՈՐԴԻ •

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

ՄԵԶ ՇԱՏ ԲԱՆ Է ՄՆԱՅԱՄ *) •

Պու վառվռուն բանաստեղծ, ով իմ մուսայդ Հայկորդի,

Պաղ աչքերով մի՛ նայիր Հայոց վեճակին արդի •

Բնական և ընդհանուր կարգ ու համայն աշխարհի,

Ամեն բանի լաւին վատ, վատին էլ լաւն հետեւի,

Պայծառ փայլուն ցերեկի զիշերն ի՞նչպէս խաւարի •

Լե՛ր միամիտ ուրեմն «մեր ազգն ապագայ ունի» •

Մեզ այս յոյսն է մնացած:

Այդ յուսովն մեր նախնիք զոհեցին իւրեանց կեանքն,

Սուրբ արիւննին թափելով՝ հաստատեցին կրօնքն •

Արօնք հաստատ չլինէր՝ վաղ ջնջուեր էր մեր ազգրն •

Մեռեալ է և խարխուլ միշտ առանց գործոց հաւատքն,

Լուսաւորիչ չարչարուեց ըստանձնեց նեղութիւնքն,

Հիմարիկեց մեզ սուրբ Տաճար, ուր մեր միութեան կապըն,

Մեր Մայրն է մնացած:

Չունենայինք թէ մեք զայն՝ չլինէին քաջ Հովիւներն,

Ենմեղ Հայոց Հօտերն յափշտակէին զայլերն •

(*) «Եւ ի՞նչ է մեղաքի» արձագանք: